

Quercus frainetto TEN., jeho prirodzený areál a zaznamenaný výskyt na Slovensku

Quercus frainetto TEN. its natural area and the occurrence recorded in Slovakia

Jozef Požgaj

POŽGAJ J. (1986): *Quercus frainetto* TEN., jeho prirodzený areál a zaznamenaný výskyt na Slovensku. [*Quercus frainetto* TEN., its natural area and the occurrence recorded in Slovakia.] — Preslia, Praha, 58 : 211–221.

The paper deals with the natural area of *Q. frainetto* TEN. and its occurrence in Slovakia. In total, 12 occurrences in Slovakia are given, three of them in parks, the others in the natural forests on warm stands, in most cases close to the southern frontiers of Slovakia. These localities are briefly characterized ecologically. Judging from the similar character of the occurrence of *Q. frainetto* in Czechoslovakia, Hungary and Trans-Carpathian Ukraine, a conclusion has been arrived at that the northern part of the geographical range can be considered as a natural one. A map of the overall distribution of '*Q. frainetto*', and some nomenclatural notes are also added.

Arborétum Mlyňany — Ústav dendrobiológie CBEV SAV, 951 52 Slepčany, Československo

ÚVOD

V prírodných lesoch južného Slovenska sa na viacerých teplých stanovištiach objavila prítomnosť *Q. frainetto* TEN. Podobné výskyty boli zaznamenané aj v Maďarsku a v Zakarpatskej Ukrajine. Prirodzený areál podľa viacerých autorov s týmito výskytmi nepočíta.

Našou snahou je dostať túto skutočnosť do povedomia a poukázať na autochtónny ostrovčekovitý výskyt i mimo zaužívaného areálu.

Q. frainetto TEN. je zaujímavá drevina i pre možnosti rozšíreného pestovania nakoľko má aj v našich podmienkach dobrý vzrast a zdravotný stav.

PROBLEMATIKA

Q. frainetto TEN. (slovensky — Dub balkánsky; v Juhoslávii — Hrast sladun, Kittnyak; bulharsky — Sladun; taliansky — Farnetto; maďarsky — Magyar tölgy; rumunsky — Girnitá; anglicky — Hungarian oak; francúzsky — chéne de Hongrie; nemecky — Ungarische Eiche) je zástupca submediteránnej dendroflóry. Po prvýkrát ho určil Tenore, podľa Flora Europaea (TUTIN 1964) bol opis uvedený v Prodr. Fl. Nap. suppl. 2, 72, 1813. Originálne položky pochádzajú z Calabrie a sú uložené v Herbarium des Naturhistorischen Museums, Wien.

Druh ako taký hneď nebol uznávaný ale len postupne sa dostával do povedomia botanikov (dendrológov). PARLATORE (1867) ho uznával pod názvom *Q. farnetto* TEN., ARCANGELI (1894) tiež, FIORI (1898) ako hybrid *Q. conferta* KIT. (= *Q. farnetto* TEN., krížence medzi *Q. robur* a *Q. cerris*?), BORZI (1911) ako *Q. conferta* KIT., podobne ASCHERSON et GRAEBNER (1911), FIORI (1923) ako *Q. farnetto* TEN. ako aj FIORI (1930). CAMUS (1936–38) ho pod názvom *Q. farnetto*

TEN. radil do Sekcie II. *Mesobalanus* A. CAMUS v Subsect. III. *Macrantherae* A. CAMUS. U SCHWARZA (l.c.) sa objavuje pod pôvodným názvom *Q. frainetto* TEN. a figuruje v Sekcii *Dascia* KY. v Subsect. *Esculus* SCHWARZ v Sérii *Confertae* SIMK.

Z následných autorov na úrovni druhu pod názvom *Q. frainetto* TEN. o ňom pojednávajú v Rumunsku GEORGESCU, MORARIU et CRETZOIU (1943), SAVULESCU (1952), DUMITRIU-TATARANU (1960) atd.; v Bulharsku STEFANOV (1943), GANČEV et BONDEV (1966); v Taliansku CALDART (1935), pozdejšie ARRIGONI (1974), ktorý sa zaoberal spoločenstvami *Q. frainetto* TEN. v Toscanii, MOGGI et PAOLI (1972) zasa premenlivou viacerých dubov medzi nimi aj *Q. frainetto* TEN., CONTOLI et SPADA (1974) zaznamenávajú spoločenstvá výskytu v Montecastrilli; FUKAREK (1964) zhrnul dovtedajšie znalosti o výskyte *Q. conferta* KIT. v Juhoslávii, JOSIFOVIĆ (1970) informuje o duboch v Srbsku; v Maďarsku ho registrujú Soó et JÁVORKA (1951), ale aj Soó (1970), MÁTYÁS (1970), JÁVORKA et CSAPODY (1979), v ZSSR STOJKO (1969) ale aj ďalší ne-
menovaní autori.

O prítomnosti *Q. frainetto* TEN. v našich lesoch podávajú informácie MAGIC (1975), MICHALKO (1958, 1978), POŽGAJ (1980, 1981, 1983a, 1983b, 1983c), HORVÁTHOVÁ (1981) a pod.

Po originálnom opise, ale aj pred ním mal *Q. frainetto* množstvo synonymných názvov, jedným z ich zjednotiteľov bol SCHWARZ (l. c.), ktorý na ne poukázal (*Q. conferta* KIT. in SCHULT., *Q. Farnetto* TEN., atď.) a vyhotovil rozšírený opis, ktorý v plnom znení uvádzame (SCHWARZ 1936, 132, tab. 29):

Q. frainetto TEN.

Strom často vysoký (až 40 m); vlašjšie výhonky má dosť hrubé, krátko srstnaté, s jednotlivými tmavými naspäť ohnutými chlpmi, ktoré sú riedko popretkávané zväzkovitými trichómami v nepatrných sivasto-plstnatých chumáčikoch, niekedy holé; listy sú veľké, v miestach suchých stredné až malé a k vrcholu výhonku nahromadené; listová stopka je veľmi krátka (2–6 mm), zriedkavo dlhšia, dosť pevná, poloobľá, krátkosrstnatá, rýchle holá, na báze s dvoma prílistkami pozde opadavými, kopijovito rovnými, s povrchom červavým a dlhosrstnatým; čepeľ je blanitá, niekedy hrubšia – tuhá, priemerne 10–18 cm dlhá a 6–12 cm široká s obrysom vajcovito-elipsovým, smerom k báze často zúžená, na báze hlboko srdcovitá, alebo uškato pretiahnutá, často polouzavretá, v prostrednej alebo v hornej tretine najširšia, z oboch strán je pravidelne oblúkovite s hrotmi laločnatá s (7) 8–9 (11) párami lalokov, ktoré sú obyčajne v prostriedku široké, vykrajované, úzko končiace. 3–5 väčších je všeobecne na privrátenej strane znovu 1–3 zúbkato laločnatých, na odvrátenej strane opäť 1–2 zúbkato laločnatých, ináč sú tupo-široko okrúhle alebo široké; z hora je čepeľ tmavá, srstnatá s chlpmi slabo žltými zavčasu opadavými, rub má chlpatý, zo začiatku tmavo plstnatý postupne ± holý; bočných žiliek má na stranách po 9–13, ktoré sú len zriedkavo napríkladne rôznobežné, od seba sú dosť vzdialené, rub je popretínaný hrubou a hustou sieťkou žilnatiny; samčie jahňada býva 4–7 cm dlhá, tvrdá stopka kvietkov je na povrchu tmavo chlpatá, okvetie samčieho kvetu končí 6–8 cípmi, ktorých zárezy siahajú až k báze, peľnic býva 5–10 a sú štvornásobne kratšie ako nitky; tmavo chlpaté samičie kvety bývajú nahromadené na vrchole konárikov, sú 2–6 cm dlhé a 2–8 kvet, okvetie je pohárovite z vonku otvorené, po okraji ukončené 5–8 lalokmi, ktoré majú z vnútra chlpaté vrcholky; čnelky prechádzajú do otvorených, plochých, tenkých, lopatkovitých blizien s vrcholom vykrojeným alebo s malou štrbinou, zo spodu chlpaté; najvyšší plod zakrpatieva v blízkosti vrcholu konárikov v stlačených agregátoch, zriedkavo v 1–3 cm strapci; čiaška je malá, nízka, širšie vretenovitá, 6–12 mm vysoká a 12–15 mm široká, šupinky má široko, priamo kopijovité, končisté, ale s vrcholom

uťatým, voľným a poloodstávajúcim, ich chrbát je husto, tmavo dlhosrstnatý; žalud' je vajcovitý, predĺžený, tupý, na vrchole stlačený, len málo sploštený, 18—25 × 14—20 mm, častokrát sladký.

AREÁL

Q. frainetto TEN. patrí medzi európsko-ázijské duby s najmenším areálom. Pôvodné rozšírenie udávajú viacerí autori. Všetci sa zhodujú na tom, že centrum má na Balkáne.



Obr. — *Quercus frainetto* TEN. (kres. Kormufáková)

SCHWARZ (1936) konkretizuje jeho výskyt nasledovne: nachodí sa v južnom Taliansku, na Balkánskom poloostrove, v Kroatínii, Slavónii, Sýrmii (Sreme), východnom Maďarsku, Sedmohradsku, Dobrudži a v SZ Malej Ázii.

A. CAMUS (1936—38) udáva jeho pôvodný výskyt v JV Európe a na SZ Malej Ázie, konkrétnejšie v Croatínii, Slavónii, Banate, Bosne, Dalmácii, Hercegovine, Montenegre (Čierna Hora), Srbsku, Maďarsku, v južnom Taliansku do 42° s. š., Albánsku, Bulharsku, Grécku, Rumunsku a v časti Turecka ležiacom v Európe.

Podľa FUKAREKA (1964) je SZ hranica areálu najďalej siahajúca v Dalmácii neďaleko Zemunika (KOVAČEVIČ 1955) kde lúčovite vybieha z juho-východu, podobne aj do Slavónie kde v Požegovskej doline má zaznamenaný výskyt u Kutjeva, Gradišta, Kuli a Poreča (HIRC 1908), taktiež k miestu napojenia Veľkého kanála s Dunajom, v ďalšom mimo územia Juhoslávie v tvare jazyka vybieha východne od Tisy až takmer po sútok s Bodrogom, potom Transsilvániou a južne od delty Dunaja pokračuje k brehu Čierneho mora, severozápadnou časťou Malej Ázie pokračuje a stáča sa na západ, pričom Krétu a Sicíliu obchádza a stredným Talianskom pokračuje k východnému bodu.

Podľa Gančeva a Bondeva (1966) je v juhovýchodnej Európe (Talinasko, Maďarsko, Juhoslávia, Albánsko, Grécko, Turecko, Rumunsko) a v juho-západnej Ázii. V Bulharsku je najviac rozšírený vo Východnej Starej Planine, vo východných Rodopách a v Strandži.

V Maďarsku Soó et JÁVORKA (1951) udávajú prítomnosť v Bükku, kde v Kacsfürdő je pravdepodobne pôvodný a Budai — hegy v Kamaraerdő taktiež, inde ako miestne sadený. Soó (1970) sa vyjadril v tom zmysle, že pôvodnosť nie je dokázaná, istú možnosť pripúšťa v Kacsfürdő, podľa neho Mátyás a Csapody sú o pôvodnosti presvedčení.

DUMITRU — TATARANU (1960) s jeho pôvodným výskytom na území Rumunska počíta v Banate, Transsilvánii, Oltenii, Muntenii a Dobrudži.

KRÜSSMANNOM (1968) udávaný prirodzený areál sa viac menej zhoduje s ostatnými autormi až na územie Rumunska, kde čiastočne vynecháva Olteniu a úplne Munteniu, naproti tomu pridáva viac v Transsilvánii, odkiaľ v západnej časti výbežkom zasahuje až do západného Mara-Murešu takmer až k sútoku Tisy s Turom.

ARRIGONI (1974) udáva výskyt v Taliansku a podľa neho najsevernejšie ležiaca lokalita je západne až severozápadne od jazera Bolsano, na Sicílii nie je.

STOJKO (1969) má názor, že v Zakarpatskej časti ZSSR neďaleko Maďarských hraníc je výskyt prirodzený.

ZAZNAMENANÝ VÝSKYT NA SLOVENSKU

Na území Slovenska bol zaznamenaný viacerými autormi. MICHALKO (1958, 1978) zistil jeho prítomnosť v dolnom toku Laborca (Ižkovce), v strednom toku Bodvy (Debraď) a na Devínskej Kobyle, MAGIC (1975) v Martinskom lese pri Senci, v priestore Bratislavy a okolí, POŽGAJ (1980) na Silickej planine neďaleko Kečova a Domice, na Monose a na Drienku neďaleko Šiah, HORVÁTHOVÁ (1981) pri Hrone neďaleko Želiezoviec v blízkosti obce Sike-nica, BENČAĎ, POŽGAJ et ŠMIHULOVÁ (1982) v pohorí Tríbeč, BENČAĎ (1967) oboznamuje s jeho prítomnosťou v Arboréte Mlyňany a v Banskej Štiavnici (1982).

Ako z priloženej mapy (1) vyplýva všetky zaznamenané lokality výskytu sa nachádzajú v južnej časti Slovenska v teplejších spoločenstvách podľa ZLATNÍKA (1959¹) radených do prvého a druhého vegetačného lesného stupňa.

1. Lokalita Martinský les pri Senci sa nachádza na juhozápadnom Slovensku v spoločenstve *Carpineto-Quercetum* (sensu ZLATNÍK 1959¹) v lesnom type (sensu HANČINSKÝ 1972¹) produkčná hrabová dúbava na rôznych horninách (číslo lesného typu 1313). Spolu s *Q. frainetto* v tomto lesíku ešte z dubov rastie *Q. cerris* L., *Q. dalechampii* TEN., *Q. polycarpa* SCHUR, *Q. robur* L., *Q. virgiliana* TEN. a *Q. pubescens* WILLD. (dokonca podľa ústneho podania Magica všetkých 9 autochtónnych dubov Slovenska). Svah je len málo zvlnený (0—10°) a sklonený k juhu. Podložie je tvorené sladkovodnými a prímorskými uloženinami prekryté sprašou (Loess). Prevládajúcim pôdnym typom je illimerizovaná lesná pôda (sensu ANONYMUS 1975).

2. Devínska Kobyla je v blízkosti Bratislavy nad sútokom Dunaja a Moravy. Výskyt *Q. frainetto* bol zaznamenaný v spoločenstve *Fageto-Quercetum* v lesnom type presychavá medničková buková dúbava (2303). V stromovitej vrstve je z dubov prítomný *Q. dalechampii*, *Q. pubescens*, *Q. virgiliana*, *Q. polycarpa*, *Q. petraea* (MATT.) LIEBL., nadmorská výška je 220—310 m, južná expozícia, v podloží morský trias, horizontálne zvlnený svah, orografický celok Malé Karpaty, illimerizované pôdy.

3. Výskyt v Kečove bol zaznamenaný v spoločenstve *Fageto-Quercetum* v lesnom type slabo skeletnatá vápencová buková dúbava (2316). Z dubov sú prítomné *Q. pubescens*, *Q. dalechampii*, *Q. virgiliana*. *Q. frainetto* dosahuje v 55 rokoch pri priemere $d_{1,3} = 19,6$ cm výšku 10,5 m, *Q. virgiliana* vo veku 50 rokov a priemere 22—29 cm 8—10 m výšku. *Q. pubescens* vo veku 40—70 rokov a priemere 20—30 cm výšku 5—7 m. Nadmorská výška je okolo 460 m, geologické podložie tvorí vápenec, expozícia V, pôdny typ terra fusca, vypuklý svah, orografický celok Slovenský kras (Silická planina).

4. Na Monose bol zaznamenaný v spoločenstve *Fageto-Quercetum* v lesnom type buková dúbava sprašových hĺn a spraší (2307) s dubami *Q. pubescens*, *Q. virgiliana*, *Q. cerris*, *Q. petraea*, *Q. polycarpa*, *Q. dalechampii*, dosť bohatá je prítomnosť *Juniperus communis* L., pôdny typ eutrofná hnedá lesná pôda na čadiči, nadmorská výška 330 m, podhrebeňový svah, orografické zatriedenie — Cerová vrchovina.

5. Lokalita Ižkovce sa nachodí vo Východoslovenskej nížine v blízkosti dolného toku Laborca. Rastie tu približne 15 asi štyridsať ročných exemplárov *Q. frainetto*. Podložie tvorí piesočnatá duna bohatá na vápnik, nadmorská výška 105 m, sklon 0—5°. Rastie tu spolu s *Robinia pseudoacacia* L. a starými jedincami *Q. robur*. Skupina lesných typov je *Ulmelum*, lesný typ vápenité breštové porasty (961).

6. V blízkosti Debrade na zvlnenom svahu východnej expozície v dubovom poraste je *Q. frainetto* zastúpený približne do 5 %. Jednotlivé exempláre sú rovnomerne roztrúsené a dosahujú výšku ostatných dubov, normálne plodia (obr. 1) a sú zdravé. Spoločenstvo se radí do *Fageto-Quercetum* do lesného typu buková dúbava ťažkých pôd (2310), podložie je tvorené tortónskymi sedimentami prekrytými sprašovými hlinami, sklon je 10—15°, pôdny typ tvorí pseudoglej, orograficky sa radí do Košickej kotliny.

7. V blízkosti Sikenice bol zaznamenaný v spoločenstve *Carpineto-Quer-*

¹) Tento systém používa lesné hospodárstvo Slovenska

Tab. 1. — Upravenie lokalít *Q. frainetto* výskytu zakreslených na sieťovú mapu

Slovensko

- 7392 — Debraď, medzi obcou a železničnou zástavkou povedľa cesty, 1958,
 7498 — Ižkovce, v blízkosti obce v lesnom poraste, 1958,
 7575 — Zlatno, južne od obce na JV svahu v 350 m n.m., 1982,
 7579 — B. Štiavnica, sec. 1982,
 7588 — Kečovo, v lesíku na svahu severne od cesty do obce, 1980,
 7676 — Arborétum Mlyňany, v poličku III a XV, 1967,
 7770 — Martinský les pri Senci, 1958, sec. 1975,
 7785 — Monosa, v bývalom kráteri masívu, 1980,
 7867 — Devínska Kobyla, južný svah masívu, 1978,
 7868 — Bratislava, Patrónka 1975, Horský park 1978,
 7978 — Sikenica, južne od obce, 1981,
 7980 — Drienok, južný svah vedľa cesty medzi vinicami, 1980.

cetum acerosum na lesnom type vikovo-zádušníková hrabová dúbava s javorom, na rôznych horninách výrazne premiešaných se sprášou (1404), pôdny typ mierne illimerizovaná pôda stredne hlboká, sklon 5—20°, nadmorská výška okolo 150 m (v pôvodnom ozname bola uvedená chybné), lokalita je umiestnená na bočnom hrebenku a príľahlom svahu, expozícia JZ až Z, porast je na 70 % výmladkového pôvodu, *Q. frainetto* je zastúpený od semenáčikov až po jedinca v hlavnej úrovni porastu.

8. Arborétum Mlyňany (Benčať 1967) v priestore starého parku v poličku III a XV bol pred 55—60 rokmi vysadený, v súčasnosti dosahuje výšku 20—21 m pri priemere \pm 45 cm (Požgaj 1983a), zdravotný stav má dobrý, spoločenstvo *Carpineto-Quercetum*, lesný typ produkčná viková hrabová dúbava na spráši (1308), expozícia sever, podložie je tvorené sprášovými príkrovmi, illimerizované pôdy, plodí a dáva dobré kľčivé semeno, rastie bez akéhokoľvek poškodzovania mrazmi.

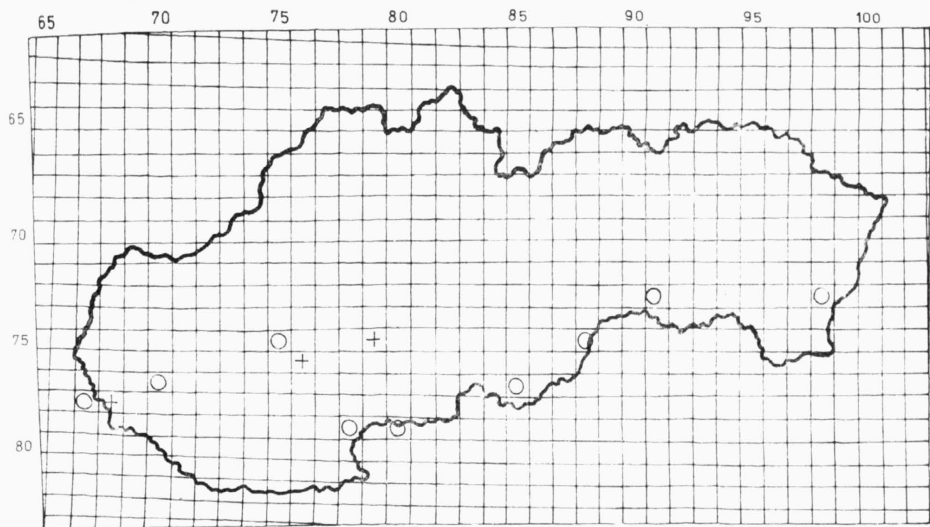
9. Na Drienku bol zaznamenaný v 250 m na juhovýchodnej expozícii v blízkosti súkromných viníc vedľa poľnej cesty vo svahovej preliačine. V blízkom okolí sú lesné spoločenstvá Fageto-Quercetum v podloží s andezitom, kde z dubov sú zastúpené *Q. virgiliana*, *Q. pubescens*, *Q. cerris*, *Q. dalechampii*, *Q. polycarpa*, *Q. petraea*. Jedinec *Q. frainetto* bol viackrát za sebou vyrúbaný a je výmladkového pôvodu.

10. Na lokalite Zlatno zaznamenali BENČAŤ, POŽGAJ et ŠMIHULOVÁ (1982) jediný exemplár v dubovom poraste v 350 m nad morom na juhovýchodnom svahu, južne od Zlatna, na predmezozoických magmatitoch (variske a neznámeho pôvodu) vo Fageto-Quercetum na hnedých lesných pôdach. Autori sa o lokalite vyjadrili: „...“, že ide o jedinca vyrasteného z náhodne pomiešaného osiva dovezeného z južnej časti Európy.“

Z ďalších lokalít výskytu je známy z Horského parku — Bratislava (MICHALCO 1978) a z Banskej Štiavnice (BENČAŤ 1982).

Na našom území boli zaznamenané aj nižšie taxóny (všetko už na menovaných lokalitách) v Kečove *Q. frainetto* var. *minor* TEN. in SCHED.; na Monose f. *cerrioides* (BORZA) SCHWARZ; v Sikenici (HORVÁTHOVÁ, 1981) var. *macrophyllus* (K. KOCH) SCHWARZ, f. *sublobata* (BORZI) SCHWZ., zároveň var. *minor* TEN. (in sched.).

Pôvodnosť *Q. frainetto* na zaznamenaných lokalitách nie je jednoznačná. O alochtónny pôvod sa jedná v zaznamenaných parkoch (Arborétum Mly-



Mapa č. 1. — Výskyt *Quercus frainetto* TEN. na Slovensku

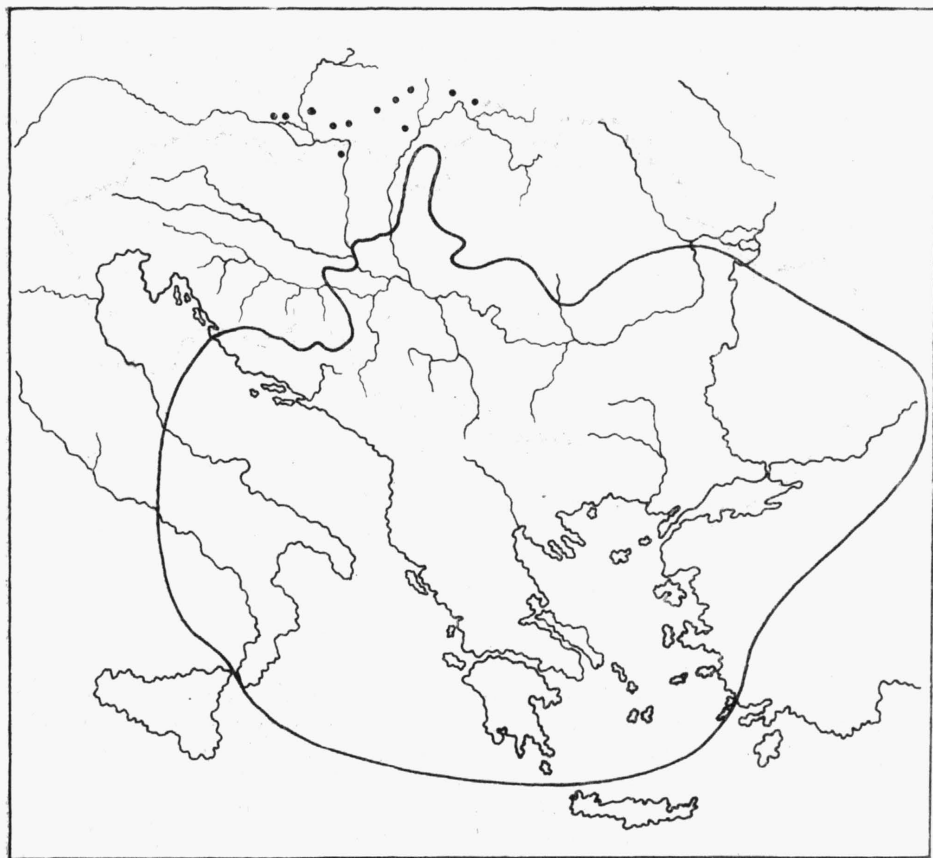
○ — v prírodných lesoch
+ — v parkoch a arborétach

ňany, Horský park — Bratislava, Banská Štiavnica) a zrejme na lokalite Zlatno. Výskyt v Debradi pokladám tiež za nepôvodný (podobne Michalko — ústne podanie), nakoľko v okolitých lesoch na podobných stanovištiach zaznamenaný nebol, pritom na zaznamenanej lokalite bol rovnomerne rozmiestnený po celom poraste. O Ižkoveciach sa autor zistenia (MICHALKO 1978) nevyjadril, podobne ako ne lokalite Devínska Kobyla. O výskyte v Martinskom lese sa autor informácie (Magie 1975) domnieva, že v danom prípade ide pravdepodobne o reliktný ostrovčekovitý výskyt na severnej hranici areálu dreviny, podobne je tomu na lokalite Kečovo (POŽGAJ 1983a). HORVÁTHOVÁ (1981) sa vyhýba vyjadreniu o pôvode *Q. frainetto* na lokalite v Sikenici, ale podľa množstva zaznamenaných jedincov a zistenia dvoch nižších taxónov je možné uvažovať o pôvodnosti.

Z týchto poznatkov dochádzame k záveru, rešpektujúc viaceré názory, že na našom území by sa malo jednáť o reliktný ostrovčekovitý prirodzený výskyt *Q. frainetto* aspoň na 3—4 doteraz známych lokalitách.

Zakresliac tieto údaje do mapy prirodzeného rozšírenia *Q. frainetto* TEN. vydanej Fukarkom (1964) a doplnené predpokladanými pôvodnými lokalitami výskytu z Maďarska a Zakarpatskej Ukrajiny dostaneme celkový obraz o pôvodnom areáli dreviny (mapa 2).

Podľa zaznamenaných spoločenstiev výskytu na Slovensku a v blízkom okolí, jeho vzhľadu, tvárnosti kmeňa a zdravotného stavu je ho možné vnášať do porastových zmesí v I. a II. vegetačnom lesnom stupni v živnom B a prechodnom rade B/C tzn. v *Carpineto-Quercetum*, *Fageto-Quercetum* a v *Carpineto-Quercetum acerisum* na bohatších a živinami dobre zásobených pôdach. Podľa maďarských autorov (Soó et JÁVORKA 1951) je kvalita dreva o niečo lepšia v porovnaní s *Q. petraea* (MATT.) LIEBL.



Mapa č. 2. — Prirodzený areál *Quercus frainetto* TEN.
 ● — doplnený Fukarekov (1984) prirodzený areál

DISKUSIA

Q. frainetto TEN. má takpovediac základné synonymá *Q. conferta* KIT. in SCHULT. a *Q. farnetto* TEN. Čo sa týka synonyma *Q. farnetto* TEN. jeho autor v rokoch 1835—36 v opise uvádza, citujem: „... má listy obráteno vajcovité, veľké a bohato hrotito laločnaté, zhora holé zospodu ryšavo páperisté, laloky má podlhovasté pravidelne k vrcholu pretiahlé, po oboch stranách zubaté, zuby tupé zahrotené, plody sediace zhluknuté, čiašky plstnato hodvábne hladké. ...Strom nízkeho vzrastu, veľmi rozkonárený a košatý, najmä vtedy, keď rastie v živom plote, kde vyzerá skôr ako ker... okraj listu vyzerá ako stužka, ktorá sa dvíha a občas zakrúca smerom k dolnej strane... Po prvýkrát ho dopestoval v Calabrii Thomas pri Rogliano. Potom som ho dostal z lesov Terre di Lavoro a dopestoval sám pre potešenie...“. Z citovaného nevyplýva, že by sa jednalo o zhodný opis s *Q. frainetto* TEN., rozdiely boli viaceré (ker až strom. okraj listu vyzerá ako stužka, v živom plote apod.).

Z opisu nie je zrejmé, že by uvedený druh ovplával veľkým vzrastom, pritom sám CAMUS (1936—38) udáva *Q. farnetto* TEN. vzrast do 30 prípadne až do 40 m ale zároveň pripúšťa typografickú zámenu písmen. TENOREHO 1835—36 CAMUS (1936—38) ani SCHWARZ (1936) necitujú, uvádza ho MOGGI (1972).

Okrem doteraz uznávaného pôvodného areálu dreviny je potrebné rešpektovať názory o výskyte udávanom maďarskými autormi (Soó et JÁVORKA 1951, Mátyás 1970 atď.), sovietskym (STOJKO 1969) a našimi autormi (MAGIC 1975, MICHÁLKO 1978, POŽGAJ 1981 atď.), ktorí sa zo svojho hľadiska prikláňajú k pôvodnosti výskytu zistených lokalít.

MICHÁLKO (1978) upozorňuje na skutočnosť, že už v roku 1957 prof. Zólyomi poukazuje na možnosť výskytu *Q. frainetto* TEN. na južnom Slovensku v spoločenvstvách *Aceri* (*tatarici*) — *Quercion pubescentis* — *roboris* ZÓLYOMI 1957. V tom čase rozšíril Zólyomi nový sväz lesostepného charakteru, ktorý zasahuje aj na južné Slovensko.

Je nepochybne, že na južné Slovensko zasahujú od juhu teplé spoločenvstvá, ktoré tu i doznievajú. V nich sa vyskytujú teplé prvky flóry, ktoré ich identifikujú a práve tam ale aj inde bol zaznamenaný výskyt *Q. frainetto* a *Q. virgiliana*. Podobne genetické vplyvy na populáciu dubov v okolí Lučenca (MAGIC 1975), Domice a pod. podporujú názor o jeho pôvodnosti u nás, taktiež podobnosť výskytu v Maďarsku a u nás dokresluje skutočnosť o existencii disjunktívneho areálu *Q. frainetto* TEN. na území severného Maďarska, južného Slovenska a priľahlej časti Zakarpatskej Ukrajiny.

Je pravda, že ľudská činnosť, ktorá už desiatky a stovky rokov zasahuje do skladby našich lesov mohla túto skutočnosť čiastočne pozmeniť, či už v tom alebo onom smere, mohla zapríčiniť ústup alebo nástup tej ktorej dreviny. Pri nedostatku osiva, hlavne za čias Rakúsko-Uhorska, bolo dovážané z hocktorej časti krajiny, čo spôsobovalo a ešte aj spôsobuje chaos v určení pôvodnosti tej ktorej dreviny. Na druhej strane si je však potrebné uvedomiť skutočnosť, že osivo bolo používané na zalesňovanie tých plôch, ktoré boli vyťažené alebo nejakým spôsobom zničené. Na neprístupných miestach a pre človeka málo zaujímavých k takejto činnosti dochádzalo len zriedka alebo vôbec. Tým chcem naznačiť skutočnosť, že na extrémnych stanovištiach k takýmto pochodom nedochádzalo a preto predpokladám, že výskyt *Q. frainetto* na podobných stanovištiach možno pokladať za pôvodný. Nasvedčuje tomu aj jeho vitalita, vzrast a zdravotný stav. Ako prvok balkánskej dendroflóry by mal trpieť mrazmi a mal by mať obmedzenú rodivosť, čo u najväčších exemplárov u nás BENČAĽ (1967) nepotvrduje.

ZÁVER

Zástupca juhovýchodoeurópskej dendroflóry — *Q. frainetto* TEN. má v predmetnej práci podaný rozšírený opis (SCHWARZ 1936), prirodzený areál viacerými autormi (SCHWARZ 1936, CAMUS 1936—38, GANČEV et BONDEV 1966, KRÜSSMANN 1968, FUKAREK 1964 a pod.) a disjunktívny areál v severnej časti vyplývajúci z viacerých prác (Soó et JÁVORKA 1951, MÁTYÁS 1970, STOJKO 1969, MAGIC 1975, MICHÁLKO 1978, HORVÁTHOVÁ 1981, POŽGAJ 1980, 1981, 1983a,b,c a pod.).

Zaznamenané lokality na území Slovenska spadajú do živného a prechodného radu B/C a súboru „c“ prvého a druhého vegetačného lesného stupňa,

t.j. do skupín lesných typov *Carpineto-Quercetum*, *Fageto-Quercetum*, *Carpineto-Quercetum acerosum* a *Ulmelum* (sensu ZLATNÍK 1959), do lesných typov produkčná viková hrabová dúbava na spraši (1308), produkčná hrabová dúbava na rôznych horninách (1313), slabo skeletnatá vápencová buková dúbava (2316), presychnutá medničková buková dúbava (2303), vikovo-zádušníkova hrabová dúbava s javorom na rôznych horninách (1404) a vápnité brestové porasty (961) (sensu HANČINSKÝ 1972). Lokality výskytu neprevyšujú nadmorskú výšku 460 m, sú prevažne na južných až východných expozičných a zoskupujú sa do najteplejšej dubovej oblasti Slovenska.

Na základe doterajších základných zistení o vzhľade, vitalite, odolnosti a spoločenstiev, v ktorých sa dub balkánsky na Slovensku vyskytuje, je možné pokusne doporučiť ako prímies do porastov v spoločenstvách *Carpineto-Quercetum*, *Carpineto-Quercetum acerosum* a *Fageto-Quercetum*.

SUMMARY

An extended description of a representative of the East European dendroflora, *Q. frainetto* TEN. is given (SCHWARZ 1936), with a description of its natural area by several authors (SCHWARZ 1936, CAMUS 1936–38, GANCHEV et BONDEV 1966, KRÜSSMANN 1968, FUKAREK 1964 etc.) and of the disjunctive area in the northern part. Summarizing several papers (Soó et JÁVORKA 1951, MÁTYÁS 1970, STOJKO 1969, MAGIC 1975, MICHALKO 1973, HORVÁTHOVÁ 1981, POŽGAJ 1980, 1981, 1983a,b,c etc.).

The localities recorded in the area of Slovakia belong to the nutrient and transitory line B/C of the first and second degree of forest vegetation, i.e. to the groups of forest types *Carpineto-Quercetum*, *Fageto-Quercetum* and *Carpineto-Quercetum acerosum* (in the sense of ZLATNÍK 1959), to forest types 1308, productive vetch-like *Carpineto-Quercetum* on loess, 2316, slightly skeletal limestone *Fageto-Quercetum* on loesslike clays and loesses, or to productive *Carpineto-Quercetum* on various mineral rocks as well as to the drying bastard-balm like *Fageto-Quercetum*, 2303 (in the sense of HANČINSKÝ 1972). The localities do not exceed the elevation of 460 meters above sea level, lie predominantly on the southern-to-eastern slopes and can be found in the warmest area of Slovakia.

On the basis of the elementary data on the growth, vitality, resistance and phytocenoses in which the Adriatic oak is found in Slovakia it can be recommended for tentative growing as an admixture to the forest stands of *Carpineto-Quercetum*, *Carpineto-Quercetum acerosum* and *Fageto-Quercetum*.

LITERATÚRA

- ANONYMUS (1975): Príručka pre prieskum lesných pôd. — Zvolen.
 ARCANGELI G. (1894): Compendio della Flora Italiana. — Torino et Roma.
 ARRIGNONI P. V. (1974): Ricerche sulle querce caducifoglie italiane. 3. „*Quercus frainetto*“ Ten. in Toscana. — Webbia, Firenze, 29 : 87–104.
 ASCHERSON P. et GRAEBNER P. (1911): Synopsis der mitteleuropäischen Flora. 4: 445–544.
 BENČAĽ F. (1967): Dendroflora Arboréta Mlyňany. — In: Problémy dendrobiológie a sadovníctva. — Slávnostný zborník prác Arboréta Mlyňany k 75. výročiu jeho založenia, Bratislava, 7 : 7–122.
 — (1982): Atlas rozšírenia cudzokrajných drevín na Slovensku a rajonizácia ich pestovania. — Bratislava.
 BENČAĽ F., POŽGAJ J. et ŠMIHULOVÁ A. (1982): Rozšírenie a ekológia drevín v pohoriach Triebeč a Pohronský Inovec. — Acta Dendrobiol., Bratislava, 5 : 1–277, map. 1–41.
 BORZI A. (1911): Le Querci della Flora Italiana. — Rasegna descrittiva. Boll. R. Orto Bot. Giard. Col., Palermo, 10 : 41–66.
 CAMUS A. (1936–1938): Les Chênes. Monographie du genre *Quercus*. Tom. I. — Paris.
 CALDARI F. (1935): Sulla distribuzione geografica delle „*Quercus Farnetto*“ in Calabria. — Anali Inst. Agr. Firenze, Ser. 2, 5 : 1–51.
 CONTOLI L. et SPADA F. (1974): Ricerche sulle querce caducifoglie italiane. 2. Su alcune stazioni a „*Quercus frainetto*“ Ten. in commune di Montecastrili (Terni, Umbria). — Webbia, Firenze, 29 : 81–86.

- DUMITRU-TATARANU I. (1960): Arbori si arbusti forestieri si ornamentali cultivati in R.P.R. — Bucuresti.
- FIORI A. (1898): Quercus. — In: FIORI A. et PAOLETTI G., Flora Analitica d'Italia, 1 : 268—271. — Udine.
- FIORI A. (1923): Nuova Flora Analitica d'Italia, 1 : 361—364.
- FIORI A. et al. (1930): Le Querce. L'Alpe 8 : 337—416.
- FUKAREK P. (1964): Sjeverozapadna granica današnje rasprostrajenosti hrasta sladuna (Quercus conferta Kit.). — Šumarski List, Zagreb, 3—4 : 109—123.
- GANČEV I. et BONDEV I. (1966): Quercus. — In: JORDANOV D. (1966): Flora na narodna republika Bgarija. Tom 3. — Sofia.
- GEORGESCU C. C., MORARIU I. et CRETZOIU P. (1943): Contributiuni la studiul speciilor de Quercus din Romania: Quercus Frainetto Ten. — Bul. Grad. Bot. Etc. Din, Cluj, 23/1—2 : 67—71.
- HANČINSKÝ L. (1972): Lesné typy Slovenska. — Bratislava.
- HORVÁTHOVÁ J. (1981): Nová lokalita Quercus frainetto Ten. na juhozápadnom Slovensku. — Biológia, Bratislava, 36 : 313—317.
- HRIC D. (1908): Revizija hrvatske flore. Dio I. — Zagreb.
- JÁVORKA S. et CSAPODY V. (1979): Iconographia florae partis austro-orientalis Europae centralis. — Budapest.
- JOSIFOVIĆ M. (1970): Flora SR Srbije II. — Beograd.
- KOVAČEVIĆ J. (1955): Prilog flori Ravnih Kotara i Bukovice. — Mala Knjižnica Zadarske revije Br., Zadar, 1 : 8.
- KRÜSSMANN G. (1968): Die Bäume Europas. — Berlin et Hamburg.
- MAGIC D. (1975): Taxonomické poznánky z doterajšieho výskumu dubov v Západných Karpatoch. — Biológia, Bratislava, 30 : 65—74.
- MÁTYÁS V. (1970): Taxa nova Quercuum Hungariae. — Acta Bot. Acad. Hung., Budapest, 16(3—4) : 329—361.
- MICHALKO J. (1978): Ist Quercus frainetto Ten. auf dem Gebiete der Slowakei eine introduzierte Holzart? — Acta Bot. Slov., Bratislava, ser. A, 3 : 473—477.
- MOGGI G. (1972): Ricerche sulle querce caducifoglie italiane introduzione. — Webbia, Firenze, 26 : 401—415.
- MOGGI G. et PAOLI P. (1972): Ricerche sulle querce caducifoglie italiana I. sul valore di alcuni caratteri biometrici e morfologici. — Webbia, Firenze, 26 : 417—461.
- PARLATORE F. (1867): Flora Italiana 4 : 177—188. — Firenze.
- POŽGAJ J. (1980): Variabilita vybraných druhov rodu Quercus na Slovensku. — [Záverčná správa (1—143) — depon. „Arborétum Mlyňany“ — Ústav dendrobiológie CBEV SAV vo Vieske nad Žitavou.]
- (1981): Povrch listov v rode Quercus na území Slovenska. — Preslia, Praha, 53 : 339—344, Tab. 7—8.
- (1983a): Zástupca dendroflóry Quercus frainetto v účelovej zeleni. — Záhradníctvo, Bratislava, 1 : 41—42.
- (1983b): Bohatá úroda žaluda. — Les, Bratislava, 39/2 : 57—59.
- (1983c): Duby našich lesov. — Živa, Praha, 31/4 : 126—128.
- SAVULESCU T. (1952): Flora republici populare Romane. — Bucurest.
- SCHNEIDER C. K. (1904): Handbuch der Laubholzkunde. — Jena.
- SCHWARZ O. (1936): Monographie der Eichen Europas und des Mittelmeergebietes. — Dahlem bei Berlin.
- SOÓ R. (1970): A magyar flora és vegetáció rendszertani növényföldrajzi kézikönyve. Tom. 4. — Budapest.
- SOÓ R. et JÁVORKA S. (1951): A Magyar növényvilág kézikönyve. — Budapest, [p. 821—824; 992; 1059].
- STEFANOV B. (1943): Fitogeografski elementi v Bgarija. — Sborn. B'lg. Akad. Nauk Izkus., Sofia, 39/19 : 250.
- STOJKO S. M. (1969): Dubovije lesa karpatskoj gornoj sistemí. — [Autoreferát. — depon. Acad. nauk USSR, Kijev].
- TENORE M. (1835—1836): Flora Napolitana 5 : 260.
- TUTIN T. G. (1964) [red.]: Flora Europaea. 1, Lycopodiaceae to Plantanaceae. — Cambridge.
- ZLATNÍK A. (1959): Přehled slovenských lesů podle skupin lesních typů. — Brno.

Došlo 2. decembra 1984